

Crna Gora

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Br:01-006-2/19-30

12. april 2019. godine

SEKTORSKA ANALIZA

**za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2020. godini**

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): _____		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2020. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Istraživanje "Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori - trendovi i analiza"¹ ukazuje da LGBTI osobe u odnosu na druge ranjive i marginalizovane društvene grupe u Crnoj Gori uživaju najmanju podršku građana i građanki u borbi za svoja prava i ta podrška se kreće na nivou od 43%² u prilog zaštiti prava LGBTI osoba, odnosno **57% njih ne podržava napore na ostvarivanju prava ove društvene grupe**. Ovaj podatak jasno ukazuje da je homofobija/transfobija³ u Crnoj Gori još uvijek izražena na visokom nivou, te da kvalitet života ove društvene grupe bitno zavisi od jačanja **bezbjednosti i institucionalne zaštite ljudskih prava LGBTI osoba**.

U tom kontekstu, u prethodnom periodu je unaprijeđen normativni i institucionalni okvir zaštite ljudskih prava LGBTI osoba, kroz unapređenje krivičnog i prekršajno-pravnog zakonodavstva, odnosno kroz uspostavljanje Institucije Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Međutim, i pored uspostavljenog normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba, **34%⁴ građana i građanki je u 2018. godini percipiralo da su LGBTI osobe diskriminisane u crnogorskom društvu, a 39,6%⁵ njih je smatralo da su LGBTI osobe loše tretirane**.

U tom kontekstu je indikativan i Izvještaj ECRI-ja o Crnoj Gori⁶, koji konstatuje da je LGBTI zajednica najčešća meta **govora mržnje i nasilja**⁷ u Crnoj Gori, te da se društveni **mediji u velikoj mjeri koriste za napade na LGBTI osobe**, te da one doživljavaju različite oblike diskriminacije u svom svakodnevnom životu.

Uzroke tome treba tražiti u neadekvatnoj primjeni normativnog okvira za zaštitu od diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama, što se ogleda u „blagom“ kažnjavanju prekršioca zakona, nedovoljnoj obučenosti pravosudnih organa za njegovu primjenu, kao i samoj neinformisanosti LGBTI osoba o njihovim zakonskim pravima i instrumentima njihove zaštite.

Pored gore identifikovanih problema u primjeni zakona, ovdje treba ukazati na još jedan bitan nalaz istraživanja „Oblici, obrasci i stepen diskriminacije

¹ http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf

² http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf, strana 36

³ "Homophobia – homofobija: strah, netolerancija, nasilje ili mržnja prema gej muškarcima i lezbejkama (i biseksualnim osobama. Manifestuje se kao neupitna vera u superiornost heteroseksualnosti, koju podstiču kulturne i institucionalne društvene prakse." i „Transphobia – transfobija: po analogiji sa bifobijom i homofobijom, oblik diskriminacije, zasnovan na strahu, neznanju i mržnji, usmeren protiv transseksualnih, transrodnih osoba.“, *Čitanka od a do š o lezbejskim i gej ljudskim pravima*, Labris, Beograd 2009.g.

⁴ http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf, strana 29

⁵ Ibid, strana 30

⁶ <https://rm.coe.int/second-report-on-montenegro-montenegrin-translation-/16808b5944>

⁷ Ovdje treba podsjetiti na Preporuku Komiteta ministara državama članicama o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta CM/Rec(2010)5, kojom se od članica traže djelotvorne, brze i nepristrasne istrage u slučajevima nasilja nad LGBTI osobama, da se prilikom odmjerenja kazne uzme u obzir motivacija počinioca, da se jačaju kapaciteti institucija za sprovođenje zakona, te da se podaci u vezi sa diskriminacijom i netolerancijom LGBTI osoba prikupljaju i analiziraju.

u Crnoj Gori - trendovi i analiza“, a to je da samo ¼ građana/ki poznaje zakone koji pružaju zaštitu od diskriminacije⁸.

Ovaj podatak nesumnjivo upućuje na potrebu rada sa **LGBTI građanima i građankama u cilju njihovog upoznavanja sa legislativom koja ih štiti od diskriminatornih ponašanja.**

U slučaju održavanja statusa quo i nepreduzivanja mjera kojima bi se adresirali identifikovani izazovi izostala bi djelotvorna primjena zakona, a time i djelotvorno odvracanje od diskriminatornih akata prema LGBTI osobama.

Posledice bi u tom slučaju bile i narušavanje povjerenja građana i građanki u institucije zadužene za zaštitu njihovih prava, ohrabrivanje netolerantnih i isključivih društvenih stanovišta prema LGBTI zajednici, povećan broj slučajeva ugrožavanja bezbjednosti LGBTI osoba, povećan broj predstavlki LGBTI osoba pred Evropskim sudom za ljudska prava, te potpuna marginalizacija ove društvene grupe.

Sa aspekta **zapošljavanja i pristupa radu**, nalazi istraživanja ukazuju na postojanje pozitivnog trenda u smanjenju diskriminacije LGBTI osoba, međutim skor percepcije njihove diskriminacije u 2018. godini u ovom sektoru i dalje bilježi visok nivo od 36.7%.

Razloge ovako izraženog skora istraživanja treba tražiti kako u rasprostranjenim predrasudama prema LGBTI osobama (prisutnim i u radnom okruženju), tako i u izostanku konkretnih aktivnosti poslodavaca na kreiranju inkluzivnog radnog okruženja, te prirodi „coming out⁹“ procesa kroz koji prolaze LGBTI osobe i koji ih dovodi do „suočavanja“ sa okolinom.

Tokom implementacije Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018, Ministarstvo rada i socijalnog staranja je kroz **sjednice Socijalnog savjeta Crne Gore** aktuelizovalo pitanje zaštite od diskriminacije LGBTI osoba, a u 2014. godini je potpisana zajednička **Deklaracija** između Ministarstva, poslodavaca i sindikata o osudi diskriminacije na radnom mjestu po svakom osnovu, uključujući i diskriminaciju po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Međutim, izostale su dalje konkretnije aktivnosti, koje bi **senzibilisale i edukovale poslodavce** (u javnom i privatnom sektoru) u ovoj tematici, podstakle ih na **kreiranje inkluzivnih radnih mjesta**, te **osnažile LGBTI osobe** da se na profesionalnom planu nesmetano razvijaju ne strahujući od osude i isključivanja na radnom mjestu.

Ovdje treba podsjetiti da Preporuka Komiteta ministara državama članicama o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta CM/Rec(2010)5 traži od država članica da obezbjede djelotvornu zaštitu od diskriminacije LGBTI osoba pri zapošljavanju i radu, kako u javnom tako i u privatnom sektoru. To podrazumijeva i preduzimanje mjera u pogledu pristupa zapošljavanju i

⁸ http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf, strana 31

⁹ Coming out – razotkrivanje: sintagma koja potiče iz fraze coming out of the closet, već se ustaljeno upotrebljava u značenju javnog i otvorenog istupanja i afirmisanja vlastite (homo)seksualne orijentacije. Javlja se u dve ravni: kao samo-otkriće i kao manje ili više javna obznana. Reći sebi i drugima, odnosno izaći iz ćutanja o svom identitetu. Izlaženjem iz ćutanja izlazi se iz izolacije i negiranja i objavljuje se drugima pravo na drugačiji život., „Čitanka od A do Š o lezbejskim i gej ljudskim pravima“, Labris, Beograd 2009

unapređenja na poslu, otpuštanja, zatim u pogledu plate i drugih radnih uslova, uključujući sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje uznemiravanja i drugih oblika viktimizacije.

Preporukom je takođe istaknuto da posebnu pažnju treba posvetiti djelotvornoj zaštiti prava na privatnost transrodnih osoba u kontekstu zapošljavanja, da bi se izbjeglo svako nebitno otkrivanje njihove polne istorije ili njihovog prethodnog imena poslodavcu i drugim zaposlenima.

Zato bi u narednom periodu u saradnji sa nacionalnim i lokalnim institucijama, privrednim subjektima, sindikalnim organizacijama i LGBTI zajednicom, trebalo potencirati na implementaciji aktivnosti koje su izostale u prethodnom periodu, i ohrabriti institucije i privredne subjekte da u svoje poslovno-razvojne agende uvrste LGBTI tematiku sa aspekta kreiranja inkluzivnog radnog okruženja.

Održavanje statusa quo i nepreduzimanje navedenih aktivnosti u sektoru zapošljavanja bi ostavilo „otvoren“ prostor za dalju diskriminaciju LGBTI osoba, obeshrbrilo bi ih da u punom kapacitetu doprinose radnom procesu na radnom mjestu koje obavljaju, što bi se na kraju reflektovalo i na produktivnost privrednih subjekata koji ne koriste pune potencijale svojih zaposlenih.

Kada je u pitanju rad javnih službi i pružanje usluga javnih službi, evidentan je značajan napredak u smanjenju nivoa diskriminacije LGBTI osoba. Sa nivoa od 19% u 2015. godini, bilježi se pad od 5.3 postotaka, dakle na nivo od 13.7% u 2018. godini, što upućuje da se stepen diskriminatornih ponašanja u javnim službama sistematski smanjivao u prehodnom periodu.

Uzroke dalje prisutnosti diskriminacije u ovom sektoru treba tražiti u nedovoljnoj informisanosti stručnog osoblja u centrima za socijalni rad o ljudskim pravima LGBTI osoba, te nedovoljnom obuhvatu obučenih stručnih radnika/ca za adekvatan rad sa LGBTI osobama. Takođe, doprinos ovakvom stanju daju, u određenoj mjeri, i dalje prisutne predrasude o LGBTI osobama među osobljem angažovanom u centrima za socijalni rad.

Takođe, u ovom sektoru, u prethodnom periodu nije na sistemski način riješen izazov koji se tiče funkcionalnosti i održivosti LGBTI skloništa, koji je otvoren pod okriljem projekta Savjeta Evrope „Borba protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta“ 2012. godine, a na šta se Vlada Crne Gore obavezala kroz Akcioni plan za Poglavlje 23: „Pravosuđe i temeljna prava“. U tom smislu, neophodno je sistemski urediti položaj LGBTI skloništa kroz njegovo licenciranje, čime bi se stvorile pretpostavke za njegovu punu funkcionalnost i održivost, kako sa aspekta njegovog finansiranja, tako i u pogledu garantovanja nivoa kvaliteta i stručnosti u pružanja usluga njegovim korisnicima/ama.

U kontekstu pružanja **usluga socijalnih servisa i podrške** LGBTI osobama u okviru realizacije Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018 akcenat je bio stavljen na osposobljavanju socijalnih radnika/ca za senzibilisan rad sa LGBTI osobama. U tom kontekstu realizovano je više obuka kojima je obuhvaćeno 10%¹⁰ zaposlenih u centrima za socijalni rad. Aktivnosti na edukaciji zaposlenih u centrima za socijalni rad je neophodno nastaviti i u narednom periodu do postizanja minimalnog obuhvata od 30% obučenog osoblja, kako bi se spriječio

¹⁰ Informacija Ministarstva rada i socijalnog staranja

negativan uticaj fluktuacije kadra i shodno tome ojačali kapaciteti stručnih radnika/ca u predmetnom pitanju.

U slučaju održavanja status quo i nepreduzivanja identifikovanih mjera biće, iz razloga fluktuacije stručnog kadra u centrima za socijalni rad, ugrožen kvalitet pružanja usluga socijalne zaštite LGBTI osobama i osporeni do sada ostvareni rezultati na tom planu.

Takođe, nerješavanjem pitanja funkcionalnosti i održivosti LGBTI skloništa, koji je kao servis podrške LGBTI osobama izloženih nasilju od esencijalne važnosti za njihovu zaštitu i pružanje podrške ostvarivanju njihovih prava, gubi se ključna karika za reintegraciju LGBTI osoba u crnogorsko društvo.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem

Izvor(i) podataka

1. Ustav Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 001/07 i br. 038/13)
2. Krivični Zakonik Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 44/2017)
3. Zakon o zabrani diskriminacije (Službeni list Crne Gore 042/17 od 30.06.2017)
4. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda CG („Službeni list Crne Gore“ br. 42/11; 32/14; 21/17)
5. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023
6. Istraživanje „Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori – trendovi i analiza“ iz 2018.g.
7. Izvještaji EK o napretku Crne Gore
8. Izvještaj Evropske Komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije o Crnoj Gori – 2017. godina
9. Godišnji izvještaji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore
10. Evropska konvencija o ljudskim pravima
11. Praktični uvod u evropske standarde protiv diskriminacije
12. Preporuka Savjeta Evrope CM/Rec(2010)5

1. <http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore>
2. <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/krivicni-zakonik-crne-gore.html>
3. <http://www.mmp.gov.me/biblioteka/zakoni>
4. <http://www.katalogpropisa.me/wp-content/uploads/2018/02/Zakon-o-zastitniku-ci-ljudskih-prava-i-sloboda-Crne-Gore.pdf>
5. <http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije>
6. http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf
7. <http://www.cedem.me/aktivnosti/977-cedem-objavio-istrazivanje-obraci-diskriminacije-u-crnoj-gori>
8. <http://www.eu.me/mn/pregovori-o-pristupanju/dokumenti-pregovori/category/57-izvjestaji-o-napretku>
9. https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Montenegro/Montenegro_CBC_en.asp
10. http://www.ombudsman.co.me/Izvjestaji_Zastitnika.html
11. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf
12. <http://www.mmp.gov.me/rubrike/Publikacije/136529/Prakticni-uvod-u-evropske-standarde-protiv-diskriminacije.html>
13. <http://media.cgo-cce.org/2013/06/22-Preporuka.pdf>

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<p>1. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023</p>	<p>Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2013-2018 predstavlja sveobuhvatan dokument kojim je sistemski uređena politika Vlade Crne Gore na planu unapređenja i zaštite prava i sloboda LGBTI osoba. U okviru Strategije su definisani ciljevi koje treba ostvariti, odnosno mjere koje doprinose njihovoj realizaciji.</p> <p>U okviru strateškog cilja 2: „Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“ definisani su sledeći operativni ciljevi i mjere za njihovo postizanje:</p> <p>Operativni cilj 2.1: „Podignut nivo obučenosti policijskih službenika za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“, koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:</p> <p>Mjera 2.1.1: Edukovati pripadnike policije za senzibilan rad sa LGBTI osobama.</p> <p>Operativni cilj 2.2: „Podignut nivo obučenosti tužilaca za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“, koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:</p> <p>Mjera 2.2.1: Edukovati tužioce za senzibilan rad sa LGBTI osobama.</p> <p>Operativni cilj 2.3: „Podignut nivo obučenosti sudija za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“, koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:</p>

Mjera 2.3.1: Edukovati sudije za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

Operativni cilj 2.4: „Službenici u jedinicama lokalne samouprave su senzibilisani za rad sa LGBTI osobama i osposobljeni za primjenu Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola i zakona kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda.“, koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:

Mjera 2.4.3: Senzibilisati zaposlene u organima lokalne samouprave za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

Operativni cilj 2.6: „Podignut nivo informisanosti LGBTI osoba o njihovim pravima garantovanim zakonima i instrumentima njihove zaštite.“ koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:

Mjera 2.6.1: Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima u vezi sa krivično-pravnom i prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije.

Operativni cilj 2.8: „Unaprijeđena primjena Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca kroz osnaživanje kapaciteta zaposlenih u službama koje vode postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, obavljaju poslove prihvata i smještaja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, azilanata, stranaca sa odobrenom supsidijarnom zaštitom i integracijom lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom za rad sa LGBTI osobama.“, koji se ima postići i kroz realizaciju sledeće mjere:

Mjera 2.8.1: Edukovati zaposlene u službama koje vode postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, obavljaju poslove prihvata i smještaja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, azilanata, stranaca sa odobrenom supsidijarnom zaštitom i integracijom lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom na temu “Progon po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta i senzibilan rad sa ovom populacijom”.

	<p>Mjera 2.8.2: Izraditi informativne materijale za LGBTI lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom u Crnoj Gori.</p> <p>U okviru strateškog cilja 3: „Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe.“ definisani su sledeći operativni ciljevi i mjere za njihovo postizanje:</p> <p>Operativni cilj 3.1: „Unaprijeđen pristup radu i efektivna zaštita prava LGBTI osoba u sferi radnih odnosa.“, koji se ima ostvariti kroz realizaciju sledećih mjera:</p> <p>Mjera 3.1.1: Informisati poslodavace i sindikate u pogledu antidiskriminacione zaštite LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.</p> <p>Operativni cilj 3.3: „Unaprijeđen pristup uslugama socijalne zaštite i servisima podrške za LGBTI osobe.“, koji se ima ostvariti i kroz realizaciju sledeće mjere:</p> <p>Mjera 3.3.3: Podržati funkcionisanje specifičnih LGBTI usluga kroz Javne konkurse za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija.</p>
--	--

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
Nevladine organizacije su prepoznate u	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba	Izveštaji o realizaciji projekata/programa

<p>Strategiji za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023 kao veoma bitni partneri sa kojima treba razvijati saradnju, dalje unapređujući dosadašnja iskustva i partnerstva i stavljajući akcenat na aktivan doprinos svih aktera ostvarivanju ravnopravnosti LGBTI osoba u crnogorskom društvu.</p> <p>Doprinos nevladinih organizacija je vrlo značajan zbog prenošenja znanja i iskustava u oblasti ostvarivanja i zaštite prava i sloboda LGBTI osoba, borbe protiv društvenih stereotipa i predrasuda u vezi sa LGBTI populacijom, prenošenja ekspertize u borbi protiv diskriminacije LGBTI osoba, razvijanja i unapređivanja servisa za podršku LGBTI osobama, te osposobljavanja zaposlenih u nacionalnim i lokalnim institucijama za senzibilan rad sa LGBTI osobama. Takođe, doprinos NVO-a se sastoji i u mogućnosti da na efektivan način informišu sve zainteresovane strane o propisanim standardima ljudskih prava LGBTI osoba i zakonskim mehanizmima za njihovu zaštitu.</p> <p>Ciljevi postavljeni Konkursom će biti postignuti kroz: organizaciju obuka i fokus grupa, izradu i distribuciju publikacija i promotivnog materijala, realizaciju info</p>	<p>u Crnoj Gori u odnosu na 2019. godinu;</p> <p>Povećan nivo društvenog prihvatanja LGBTI osoba u odnosu na 2019. godinu;</p> <p>Povećan broj procesuiranih slučajeva diskriminacije nad LGBTI osoba u odnosu na 2019. godinu;</p> <p>Mjere i aktivnosti preduzete od strane lokalnih vlasti na implementaciji nacionalne LGBTI politike na lokalnom nivou;</p> <p>Broj pripadnika_ca LGBTI zajednice na lokalnom nivou edukovanih o svojim ljudskim pravima i mehanizmima njihove zaštite;</p> <p>Broj predstavnika_ca policije i pravosuđa edukovanih za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama;</p> <p>Broj predstavnika_ca lokalnih samouprava edukovanih za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama;</p> <p>Broj predstavnika_ca kompanija, sindikata i javnih ustanova edukovanih u oblasti antidiskriminacionog zakonodavstva i promocije jednakosti;</p> <p>Broj biznis planova sa inkorporiranim elementima inkluzije LGBTI osoba;</p> <p>Broj funkcionalnih servisa za podršku LGBTI osobama;</p>	<p>NVO-a koje su nosioci projekata/programa;</p> <p>Izveštaji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu;</p> <p>Izveštaji Ministarstva za ljudska i manjinska prava;</p> <p>Izveštaji Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova;</p> <p>Izveštaji Ministarstva rada i socijalnog staranja;</p> <p>Izveštaji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore;</p> <p>Izveštaji lokalnih samouprava;</p> <p>Izveštaji Unije poslodavaca;</p> <p>Izveštaji Sindikalnih organizacija;</p> <p>Media kliping;</p> <p>Izveštaji revizorskih institucija;</p> <p>Izveštaji o evaluaciji projekata;</p>
---	---	---

<p>kampanja, organizaciju funkcionisanja socijalnih servisa podrške i njihovo licenciranje.</p>	<p>Broj licenciranih servisa za podršku LGBTI osobama;</p> <p>Broj korisnika LGBTI servisa podrške;</p> <p>Broj pripadnika_ca LGBTI zajednice informisanih o antidiskriminacionom zakonodavstvu i mehanizmima zaštite ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori;</p> <p>Broj distribuiranih informativnih materijala, objavljenih publikacija;</p>	
---	--	--

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2020. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2020. godini	Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)
<p>1. Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.</p> <p><i>a. Podignut nivo obučenosti policijskih službenika za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.</i></p> <p><i>b. Podignut nivo obučenosti tužilaca za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.</i></p> <p><i>c. Podignut nivo obučenosti sudija za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.</i></p> <p><i>d. Službenici u jedinicama lokalne samouprave su</i></p>	<p>Javni konkurs će doprinijeti da se, kroz realizaciju raznovrsnih aktivnosti predloženih projekata nevladinih organizacija, realizuju one mjere Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023 (Odjeljak 2.1) koje će doprinijeti unapređenju kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori.</p> <p>Konkretno, projekti i programi NVO-a će doprinijeti podizanju nivoa kvaliteta implementacije normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba kroz podizanje nivoa znanja policijskih službenika i zaposlenih u pravosudnim organima, poslodavaca i sindikata, zaposlenih u organima lokalne samouprave, kao i</p>

<p><i>senzibilisani za rad sa LGBTI osobama i osposobljeni za primjenu Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola i zakona kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda.</i></p> <p>e. <i>Podignut nivo informisanosti LGBTI osoba o njihovim pravima garantovanim zakonima i instrumentima njihove zaštite.</i></p> <p>f. <i>Unaprijeđena primjena Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca kroz osnaživanje kapaciteta zaposlenih u službama koje vode postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, obavljaju poslove prihvata i smještaja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, azilanata, stranaca sa odobrenom supsidijarnom zaštitom i integracijom lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom za rad sa LGBTI osobama.</i></p> <p>2. Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe.</p> <p>a. <i>Unaprijeđen pristup radu i efektivna zaštita prava LGBTI osoba u sferi radnih odnosa.</i></p> <p>b. <i>Unaprijeđen pristup uslugama socijalne zaštite i servisima podrške za LGBTI osobe.</i></p>	<p>zaposlenih u službama koje vode postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, obavljaju poslove prihvata i smještaja stranaca o ljudskim pravima LGBTI osoba i potrebi uspostavljanja senzibilnog i nediskriminatornog pristupa u radu sa njima.</p> <p>Takođe, osnažiće se servisi podrške za LGBTI osobe, čime će se stvoriti pretpostavka za njihovu adekvatnu reintegraciju u crnogorsko društvo kroz postupke pružanja psiho-socijalne podrške, pravnog savjetovanja, medijacije i pružanje drugih usluga.</p>
--	---

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2019. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati
-----------------------	-------	--

		oblasti finansiranja
Da jednakosti za LGBTI osobe.	200 000 EUR	/

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se financirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2020. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
<p>Glavni korisnici_e projekata i programa NVO koji će se financirati putem predloženog javnog konkursa su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - LGBTI populacija u Crnoj Gori; <p>Na osnovu uporednih međunarodnih iskustava, procijenjeno je da od 5 do 10 procenata stanovnika_ca jedne države pripada LGBTI populaciji, pri čemu kroz projektne aplikacije treba obuhvatiti najmanje 2% od procijenjenog broja LGBTI osoba u Crnoj Gori. Osnovna potreba ove populacije je puna integracija u crnogorsko društvo i dosledno poštovanje njihovih prava i sloboda u skladu sa međunarodnim konvencijama kojima je pristupila Crna Gora, te u skladu sa pozitivnim zakonodavstvom u Crnoj Gori.</p> <ul style="list-style-type: none"> - nevladine organizacije koje se bave zaštitom i unapređenjem ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori; <p>Na osnovu podataka iz Registra nevladinih organizacija koji vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore, može se identifikovati preko 50-tak NVO-a koje se direktno ili indirektno bave pitanjima ljudskih prava i sloboda LGBTI osoba. Njihove osnovne potrebe su osnaživanje sopstvenih kapaciteta za bavljenjem predmetnom tematikom, razvijanje znanja i vještina u izradi analiza, istraživanja, strateških i projektnih dokumenata, te osposobljavanje za rad sa ranjivim društvenim grupama.</p> <ul style="list-style-type: none"> - servisi za podršku pripadnicima/cama LGBTI populacije u Crnoj Gori;

Kada su u pitanju servisi za podršku pripadnicima/cama LGBTI populacije u Crnoj Gori, postoji Savjetovalište za LGBT osobe/Drop in centar (vodi NVO Juventas), LGBTIQ Slonište (vodi NVO Forum Progres), SOGI Centar (vodi NVO LGBTIQ Socijalni Centar), ONILNE savjetovanje (vodi NVO Juventas), a aktivnosti na pružanju podrške naročito trans osobama realizuje NVO Spektra (grupe za samopodršku, individualne konsultacije, vršnjačka podrška, prevencija HIV-a i polno prenosivih bolesti, konsultacije u vezi sa promjenom presonalnih dokumenata itd). Osnovne potrebe ovih servisa su obezbeđenje njihove održivosti, jačanje njihovih kapaciteta za pružanjem usluga podrške krajnjim korisnicima, obuke zaposlenih i volontera servisa za rad sa LGBTI populacijom, podizanje nivoa svijesti građana_ki o radu servisa za podršku LGBTI osobama, te obezbeđenje sredstava neophodnih za rad servisa.

- **zaposleni u institucijama/organima na lokalnom nivou u Crnoj Gori;**

Na lokalnom nivou postoje 23 jedinice lokalne samouprave. Sve institucije na lokalnom nivou su obavezne da implementiraju odredbe Ustava Crne Gore i zakone kojima se štite ljudska prava i slobode LGBTI osoba, te nacionalnu LGBTI politiku definisanu u Strategiji za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. U cilju uspješne primjene normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba neophodno je edukovati zaposlene u lokalnim institucijama s tim u vezi, unaprijediti njihova znanja u oblasti propisanih međunarodnih standarda, podići njihov nivo svijesti o pravima LGBTI osoba i razviti kod zaposlenih senzibilan pristup u radu sa pripadnicima_cama LGBTI populacije imajući u vidu ranjivost ove društvene grupe.

- **zaposleni u Upravi policije;**

Broj policijskih službenika po linijama rada (Sektor policije opšte nadležnosti, Sektor kriminalističke policije, Sektor granične policije i Sektor za obezbjeđenje ličnosti i objekata), kao i u OKC-u koji po prirodi poslova mogu doći u službeni kontakt sa LGBTI osobama je približno 1.700, koji su raspoređeni u 8 centara i 13 odeljenja bezbjednosti.

Kao osnovne potrebe policijskih službenika mogu se identifikovati potrebe za jačanjem kapaciteta u pogledu znanja koja se tiču ljudskih prava LGBTI populacije, podizanje njihovog nivoa znanja i ekspertize u pogledu primjene crnogorskog nacionalnog zakonodavstva sa posebnim fokusom na diskriminaciju, te osposobljavanje policijskih službenika za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

- **zaposleni u pravosudnim organima u Crnoj Gori;**

Zaposleni u pravosudnim organima u Crnoj Gori su predstavnici sudstva i državnog tužilaštva.

Tužilačku organizaciju čine: Vrhovno državno tužilaštvo, Viša državna tužilaštva u Podgorici i Bijelom Polju, 13 Osnovnih državnih tužilaštva, Specijalno državno tužilaštvo i Tužilački savjet. Državno tužilaštvo je jedinstven i samostalan državni organ koji vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti.

Sudsku organizaciju čine: Vrhovni sud Crne Gore, Viši sud u Podgorici i Bijelom Polju, 15 Osnovnih sudova, Apelacioni sud Crne Gore, Upravni sud Crne Gore, Privredni sud Crne Gore, Viši sud za prekršaje Crne Gore, Sudovi za prekršaje u Budvi, Podgorici i Bijelom Polju i

Sudski savjet Crne Gore. Nadležnost sudova u Crnoj Gori se sastoji u primjeni potvrđenih međunarodnih ugovora, Ustava Crne Gore i nacionalnog zakonodavstva.

Kao osnovne potrebe sudske i tužilačke vlasti u Crnoj Gori mogu se identifikovati potrebe za jačanjem kapaciteta u pogledu znanja koja se tiču sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima gdje se odlučivalo o pravima LGBTI populacije, podizanje njihovog nivoa znanja i ekspertize u pogledu primjene crnogorskog nacionalnog zakonodavstva sa posebnim fokusom na diskriminaciju, te osposobljavanje zaposlenih u tužilaštvima i sudovima za senzibilan rad sa LGBTI osobama.

- **privredna društva i strukovna udruženja u Crnoj Gori:**

Prema podacima MONSTAT-a u 2016. godini je bilo 28 268 aktivnih privrednih subjekata u Crnoj Gori. Broj reprezentativnih sindikalnih udruženja je nešto preko 500. Takođe, u Crnoj Gori postoji Unija poslodavaca Crne Gore, koja okuplja predstavnike privrednih društava na teritoriji Crne Gore.

Svi navedeni subjekti su činioci ekonomsko-socijalnog sistema u Crnoj Gori, a ujedno i značajni društveni akteri koji okupljaju veliki broj zaposlenih crnogorskih građana i građanki, koji svojom pozicijom i ulogom u ukupnom društveno-ekonomskom sistemu Crne Gore mogu dominantno uticati na uspostavljanje nediskriminatornih praksi i promociji tolerancije prema LGBTI osobama u sferi radnih odnosa.

Osnovne potrebe ovih subjekata su jačanje kapaciteta zaposlenih u njima za kreiranje socio-inkluzivnih politika za pripadnike LGBTI populacije i njihovo inkorporiranje u praksu rada tih subjekata. Takođe, postoji potreba za podizanjem nivoa znanja iz oblasti antidiskriminacionog zakonodavstva, razvijanjem senzibilnog pristupa u radu sa pripadnicima LGBTI populacije, te uspostavljanje saradnje sa organizacijama civilnog društva koja se bave zaštitom i unapređenjem prava i sloboda LGBTI populacije.

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
Naziv Javnog konkursa: "DA JEDNAKOSTI ZA LGBTI OSOBE" Javnim konkursom će biti definisani sledeći strateški ciljevi: 1. Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za	10-15 projekata/ugovora

2. zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.
Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe.

Prioritetni problemi koji će biti adresirani Javnim konkursom su:

- ✓ Nedovoljan nivo obučenosti policijskih službenika za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.
- ✓ Nedovoljan nivo obučenosti tužilaca za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.
- ✓ Nedovoljan nivo obučenosti sudija za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.
- ✓ Nedovoljna senzibilisanost službenika u jedinicama lokalne samouprave za rad sa LGBTI osobama.
- ✓ Nedovoljna informisanost LGBTI osoba o njihovim pravima garantovanim zakonima i instrumentima njihove zaštite.
- ✓ Nedovoljno razvijeni kapaciteti zaposlenih u službama koje vode postupak po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, obavljaju poslove prihvata i smještaja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, azilanata, stranaca sa odobrenom supsidijarnom zaštitom i integracijom lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom za rad sa LGBTI osobama.
- ✓ Neadekvatna zaštita prava LGBTI osoba u sferi radnih odnosa.
- ✓ Nedovoljno razvijene usluge socijalne zaštite i servisi podrške za LGBTI osobe.

Ciljne grupa Javnog konkursa će biti:

- ✓ LGBTI osobe
- ✓ pripadnici Uprave policije
- ✓ zaposleni u Ministarstvu unutrašnjih poslova
- ✓ zaposleni u organima pravosuđa

<ul style="list-style-type: none"> ✓ zaposlenih u organima lokalne samoupravu ✓ privredni subjekti ✓ unija poslodavaca ✓ sindikati ✓ Servisi za podršku LGBTI osobama 	
--	--

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa: „Da jednakosti za LGBTI osobe“.	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 7 000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 25 000 EURA

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: **“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”**

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovala u konsultacijama
---	---------------------------------	--

Javni poziv http://www.mmp.gov.me/vijesti/198346/Javni-poziv-nevladinim-organizacijama-za-konsultacije-na-nacrt-Sektorske-analize-za-2020.html	12. do 17. april 2019. godine	NVO LGBTIQ Socijalni Centar
Konsultativni sastanak	18. aprila 2019. godine	NVO LGBTIQ Socijalni Centar
Komentari dostavljeni putem e-maila	27. april 2019. godine	NVO Đakomo Adriatic

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
„Da jednakosti za LGBTI osobe“	Tri (3)	Blanka Radošević Marović Milica Joksimović Ranko Andrijašević

Ovjera ministra:

Ime i prezime

M.P.

Potpis